

Leo Trotskij: Om revolutionens kalender

(Brev till Jean Rous, 22 oktober 1937.)

Käre vän! I ditt brev den 5 maj¹ uppmärksammar du mig på en påstådd motsättning i bedömningen av majdagarna i Barcelona mellan Lunds brev ("Upproret i Katalonien – några första anmärkingar") från 12 maj 1937 och min artikel ("De spanska erfarenheterna är ett test av idéer och individer"²), daterad 24 augusti 1937.

Den påstådda motsättningen gäller jämförelsen med julidagarna i Petrograd. Du förutsäger också att POUM:s anhängare kommer att dra nytta av denna "motsättning". Jag tror inte det, ty det vore i sanning alltför förhastat. Jag har läst de två artiklarna på nytt, och jag kan inte hitta den minsta motsättning. Tvärtom kompletterar de varandra.

Den historiska jämförelsen

Varje konkret historisk händelse bestäms av ett stort antal grundläggande och sekundära faktorer. Dialektiken tilldelar en avgörande betydelse till de faktorer som är av andra, tredje och tionde graden under en händelse. Således kan man med säkerhet säga att den tyska arbetarklassens nederlag inte avgjordes av att produktivkrafterna hade en mycket låg utvecklingsnivå, inte av att klassmotsättningarna var otillräckligt utvecklade, utan direkt och till och med uteslutande av arbetarpartiets bankrutt. Således vet vi att partiet har en avgörande plats i hierarkin av historiska faktorer. Om man grundligt analyserar julidagarna i Ryssland så finner man från början till slut alla de faktorer som avgjorde landets tidigare historia: produktionsnivån, arbetarklassens specifika vikt, böndernas roll, Petrograds plats i landets liv, de olika partiernas roll – för att inte tala om krigets inflytande och arméns enorma tyngd. Det är alltså helt uppenbart att julidagarna aldrig kan upprepas någon annanstans. Vad är det då för vits att göra jämförelsen? Bara för att klargöra en ny händelse utifrån den ståndpunkt som vi för närvarande är *praktiskt* mest intresserad av. På detta sätt har jag ofta åberopat julidagarna som ett exempel på ett allvarligt nederlag, som dock inte var avgörande och som också kan betraktas som ett oundvikligt skede på vägen till segern. Men man måste tillägga att segern ingalunda "säkrades" av nederlaget, utan att den bara blev möjlig under vissa kompletterande villkor, inklusive en korrekt revolutionär politik.

"Det som måste betonas"

Lunds artikel skrevs 12 maj 1937 på grundval av "inte bara ofullständiga utan också medvetet förvrängda" telegram, och säger: "Jämförelsen med julihändelserna 1917 är alltför uppenbar för att dröja vid. Det som framförallt måste betonas är skillnaderna." Författaren är alltså långt ifrån nöjd med jämförelsen. Tvärtom varnar han läsaren för att den är otillräcklig för att kunna göra en analys och en prognos. "Det som framförallt måste betonas", säger han, "är skillnaderna." Jämförelsen med julidagarna gjordes under omständigheter som framförallt var för omedelbara *propaganda*-syften. Det främsta syftet var att uppmuntra de besegrade. "Ryssarna led också ett nederlag i juli och ändå kunde de gripa makten." Det är vad jämförelsen inskränks till i detta fall.

I grund och botten sa alltså Lund i sitt brev, som inte riktar sig direkt till massorna utan snarare till ledarna: "Ni använder naturligtvis exemplet med det ryska juli för att uppmuntra arbetarna. Det är så självklart att man inte behöver uppehålla sig vid det. Men oberoende av denna mycket allmänna jämförelse, som är viktig för den omedelbara propagandan, så får ni inte glömma att situationerna är

1 Datum för Rous' brev kan givetvis inte ha varit 5 maj. Det bör troligen ha varit 5 oktober – *Red.*

2 Finns på marxistarkiv.se – öa.

mycket olika, och vår analys och prognos får inte så mycket grunda sig på de gemensamma dragen som på skillnaderna.” Lund betecknar rörelsen i maj som ”’spontan’ till sin karaktär, det vill säga att den bröt ut oväntat för ledarna, inklusive POUM:s ledare.” (Återigen en viss likhet med julidagarna i Ryssland.) Men i samma brev kallar Lund majrörelsen vid sitt rätta namn: ett *uppror*. Han är långt från att betrakta detta uppror som ”förhastat”. Han oroas av nyheterna om ”vapenvila” i Barcelona, medan bolsjevikerna i Petrograd i juli 1917 själva sökte vapenvila.

Detta är vad Lund säger om denna fråga: ”Vad innebär vapenvilan i Barcelona, som telegrammen talar om: att upprorsmakarna i första hand lidit nederlag på grund av ledningens inkonsekvens eller på grund av dess direkta kapitulation efter att ha blivit skrämnda av massornas tryck? Vi vet inte ännu. För tillfället verkar kampen fortsätta utanför Barcelona. Är det möjligt att återuppta offensiven i Barcelona?” Sammanfattningsvis handlar frågan för Lund om en upprorsrörelse som, oavsett sin utgångspunkt, av hela den objektiva situationen, revolutionens hela föregående historia, inriktar sig på att gripa makten. Den enda frågan i denna situation var vänsterorganisationernas, POUM:s och anarkisternas inställning. Sådan var Lunds ”preliminära” bedömning som gjordes medan händelserna pågick.

Min artikel från 24 augusti riktade sig främst mot kamrat Vereecken. Av vad består hans misstag, eller snarare ett av hans väldigt många misstag? Han har grundat sin bedömning av majdagarna på en rent formell jämförelse med julidagarna. Istället för att studera situationen som den såg ut i maj 1937, efter mer än sex års revolutionär utveckling, hittar Vereecken huvudnyckeln för att lösa historiens och politikens alla gåtor i en schematisk kalender. Med andra ord begår Vereecken just det misstag som Lund försökte varna oss för när han skrev: ”Det som framförallt måste betonas är skillnaderna.”

Det var möjligt att gripa makten i maj

På ett avstånd av flera hundra mil, utan att ha tillgång till den information man bara kunde få där händelserna ägde rum, kunde man i maj ändå fråga sig om det var materiellt möjligt att erövra makten. Men sedan dess har det publicerats dokument, rapporter, oräkneliga artiklar i alla de olika strömningarnas press. Alla fakta, alla data, alla vittnesmål leder till samma slutsats: det var möjligt, garanterat, att erövra makten, i den mån frågan om kampen överhuvudtaget kan garanteras i förväg. De viktigaste vittnesbörden kommer från anarkisterna. Sedan majupproret har *Solidaridad obrera* oupphörligt upprepat samma jämmerlåt: ”Vi anklagas för att ha anstiftat majupproret. Men vi var helt emot det. Bevis? Våra motståndare känner lika väl som vi till: *om vi hade velat gripa makten så kunde vi med säkerhet ha gjort det i maj*. Men vi är mot diktatur, etc, etc.”

Olyckan är just att CNT inte ville ha makten. Olyckan är att POUM:s ledarskap passivt anpassade sig till CNT:s ledning. Olyckan (en ytterst ringa sådan) är att Vereecken, Sneevliet och Victor Serge passivt anpassar sig till POUM:s inställning. Ännu värre, i det avgörande ögonblick då vi försökte skaka om POUM:s ödesdiga självtillräcklighet (”deras egen” byggnad, ”deras egen” radiostation, ”deras egen” tryckpress, ”deras egen” milis), när vi försökte förklara för POUM:s ledare att revolutionen har sin egen skoningslösa logik som inte accepterar halvmesyrer (det är dessutom just därför stalinisterna har efterträtt socialisterna och anarkisterna), i detta avgörande ögonblick satte Vereecken, Sneevliet, Victor Serge och deras gelikar käppar i hjulen.

De ansåg det lämpligt att stöda POUM:s ledarskap mot oss, det vill säga stöda deras tvekan, motsägelser och opportunism. De senaste händelserna har inneburit ett skoningslöst avslöjande av detta ledarskap. Sedan de så kallade julidagarna har POUM, långt från att stärkas, istället praktiskt taget krossats. CNT, som POUM var en skugga av, förlorar den ena ställningen efter den andra. Vi vet ännu inte om den spanska revolutionen kan räddas av ett nytt utbrott underifrån. Men CNT och POUM har gjort nästan allt för att garantera stalinisternas, det vill säga kontrarevolutionens, seger. Och Vereecken, Sneevliet och Victor Serge har gjort allt för att stöda POUM på dess väg mot

undergången.

Den avgörande frågan

Alla våra sektioner har följt utvecklingen av situationen i Spanien med största uppmärksamhet. Om man nu går igenom vår internationella press och alla internbulletiner, kan man med tillfredsställelse slå fast att organisationens stora majoritet har förstått hur man ska tillämpa den leninistiska metoden på händelserna i Spanien. Vi har sett brevväxling av otvetydigt marxistiskt värde från Clart, Moulin, Braun. På så sätt har vår organisation klarat sin teoretiska prövning i en fråga av historiska proportioner. Och under varje skede har kamraterna Sneevliet och Vereecken, med Victor Serges hjälp, ställt en centristisk inställning mot vår ståndpunkt – och mot ståndpunkten hos Fjärde internationals förkrossande majoritet – och deras inställning har varit lika kraftfullt mot det internationella sekretariatet som den varit otydlig i sina perspektiv och paroller.

När kamrat Sneevliet bröt alla normala relationer till vår internationella organisation, när han samarbetade med våra oförsonliga motståndare mot oss, så använde han ständigt det internationella sekretariatets ”dåliga regim”, ”inkompetens”, etc som förevändning. Kamrat Vereecken gjorde samma sak med några få egna variationer som är typiska för honom. I frågan om ”regimen” kan vi också säga en hel del om vår kamrat Sneevliet för att visa att en byråkratism som kvävde partiets liv, och samförstånd med en ledare som varken tyckte om program, eller teser eller diskussioner, inte kan vara normen i den socialistiska revolutionens världsparti. Men idag handlar det inte om ”regimen”. Det handlar om inställningen till den spanska revolutionen. De grundläggande skiljaktigheterna visar sig. POUM:s politik var och förblir (så mycket som överhuvudtaget återstår av den) en mensjevikisk politik. Fjärde internationals fortsätter och utvecklar den bolsjevikiska traditionen.

Våra metoder

Fjärde internationals är bara i sin linda. Den har en enorm skolande uppgift att utföra. Vi måste vara tålmodiga. Om man tittar tillbaka på vår historia under de senaste tio åren kan man inte förebrå oss för bristande tålmod och uthållighet. Det har varit utomordentligt ovanligt med uteslutningar, de går att räkna på ena handens fingrar. Vår organisation har alltid använt diskussioner, att övertyga, och att låta tiden och händelserna konstatera de olika åsikternas riktighet. Splittringar och avhopp berodde på att element och grupper trots vår goda vilja och vårt pedagogiska tålmod själva hade insett att deras ”tendens” var oförenlig med den bolsjevikiska organisationen. De som har brutit med oss och skyllet på Fjärde internationals ”dåliga regim” har den ena efter den andra försvunnit ut i intet. Var och en av dem, Landau, Witte, R Molinier, Oehler, Weisbord, Field och andra, har med hjälp av sina egna beklagansvärda erfarenheter fått bekräftat att det inte är så lätt att improvisera fram en strömning utanför den linje som historiskt bestämts av dussintals års utveckling, en stor historisk tradition, och det marxistiska tänkandets oavbrutna kollektiva arbete.

Kamrat Sneevliet funderade redan för länge sedan på att skilja sitt parti från den internationella organisationen. Jo, han har förvisso alltid använt siffran ”fyra” som beteckning på sin ståndpunkt. Men utan de grundläggande principerna, det vill säga det bolsjevik-leninistiska programmet, utan vårt gemensamma arbete på dessa grundvalar, blir orden Fjärde internationals en tom fras som inte är värd någonting. Denna alltmer otvetydiga situation har redan varat under tre år, det vill säga lite för länge för en ”revolutionär kalender”. Självfallet vill vi inte att vår holländska sektion ska lämna oss, tvärtom. Vad vi verkligen vill är att den verkligen går med inom våra internationella ramar, att den verkligen deltar i vårt gemensamma liv. Ingen internationell organisation kan tolerera att en av dess sektioner förblir avskild med vattentäta skott, och inte heller kan den tolerera att få höra allt hårdare, alltmer orättfärdiga ”anklagelser” från kamrat Sneevliet mot vår ”regim”, mot våra ”sätt”, för att på så sätt dölja hans grundläggande meningsmotsättningar med bolsjevik-leninisterna. Och

Vereecken missar naturligtvis aldrig ett tillfälle att stöda en tilltrasslad politik. Om den står till höger eller vänster är oväsentligt för honom.

Vi måste ha en genomgripande diskussion med vårt systerparti i Holland. Det är den enda chansen att förhindra en svårbegriplig splittring som förberetts och genomförts på ett byråkratiskt sätt. Vår belgiska sektion kommer givetvis att delta i denna diskussion som borde bli en förberedelse inför nästa internationella konferens. Vi bör veta hur man kan undvika en splittring. På samma gång bör vi veta hur man ska hindra de som förbereder en splittring. Vi kommer att gå mer mogna och eniga ur diskussionen. Stora händelser närmar sig. Vi har inte rätt att upprepa samma misstag två eller tre gånger. Oavsett sin betydelse är den spanska revolutionen inget annat än en "repetition" inför många gånger större händelser. Vi måste dra lärdomarna av de erfarenheter som den nya generationen genomlevt. Det går inte att göra med hjälp av logiskt ohållbara tolkningar av den ena eller andra frågan som någon kommer att kunna använda för att avleda oss från vår väg. Händelserna har sagt sitt. Den internationella konferensen kommer att veta hur man ska tolka dem.

(Översättning från engelska, Göran Källqvist.)